

1 juli 1949 med redogörelse för den inventering av Visbystiftets orglar, som Erics sommaren 1949 företog tillsammans med musikdirektör Valdemar Söderholm, Stockholm. C:a 80 kyrkor besöktes. Det största antalet orglar befanns vara från 1800-talet och början av 1900-talet, endast ett mindre antal från äldre tider. En del fynd gjordes dock. Däribland orgeln i Lau, egentligen huvudmanualen av den 34-stämmiga år 1774 för Visby domkyrka byggda orgeln på 3 man. och ped. Värda att räddas undan förstörelsen anser Dr. Erici vidare orglarna i Bunge, Lärbro, Bro, Västergarn och Hamra vara.

Det kan icke förnekas, att Sveriges kyrka, ja hela den svenska kulturvärlden står i utomordentligt stor tacksamhetskund till Dr. Erici för hans brinnande intresse för landets äldre orgelbestånd, ett intresse som förvisso icke endast betingas av museala synpunkter utan av stor kärlek till kyrkan och dess gudstjänstliv. Större ändå blir känslan av tacksamhet inför hans direkta positiva insatser till bevarande av värdefulla verk, som utan hans ingripande säkert hade skattat åt förgängelsen, ett arbete som icke utförts utan mycken möda och stora uppoffringar men som ock måste ha berett honom stor glädje.

O. Agrell,

Ny kyrkomusik.

Nykomponerad kyrkomusik och nya utgåvor av gammal sådan lämnar notpressarna i en jämn ström. Ibland för strömmen med sig förnämliga ting, som på ett angenämt sätt bryter av från allt det som faktiskt följer med av bara farten. (Se nedan i samband med H. Rosenbergs nya körkompositioner!) I en anmälan synes det mig vara mest objektivt att behandla numren efter komponisternas alfabetiska ordningsföljd.

Körmusik: Verner Ahlbergs melodi till Sv. ps. 447 »Bliv kvar hos mig» har utkommit i en trestämmig sättning av tonsättaren själv. Den torde vara lämplig för mindre körer att sjunga vid jordfästningar. »Låt oss fröjdas, glädligt sjunga» har behandlats av Birger Anrep-Nordin och har melodien i 3-takt efter 1697 års

koralbok. Sättningen bör kunna klinga bra, även om man gärna ville diskutera vissa kadensbehandlingar. — Gottfrid Berg är numera ett tillförlitligt märke, särskilt vad det gäller körmusik. »Herrens stad har fasta grunder» bjuder inte på någonting anmärkningsvärt, men är ett mycket användbart stycke utmärkt körmusik för söndagar i allmänhet. — Georg Edmund har gjort två koralsättningar: »Gläd dig du Kristi brud», som kan tagas emot med glädje och »Nu stige jublets ton», av vilken vi dock tidigare har gott om utmärkta sättningar. — En »Aftonpsalm» från Dalarna har upptecknats och arrangerats av Olof Gudmundsson. — Det lär finnas krafter i Finland som ivrigt arbetar för kyrkomusikalisk förnyelse. Så vitt jag kan förstå har man dock stora hinder att övervinna, men man får önska de positiva krafterna ut hållighet och nya, vida utblickar, som stimulerar till fortsatt arbete. Ett nytt körverk av Armas Maasalo föreligger på Nord. Musikförlaget: »Psalm 107 för bl. kör och ackompanjemang (orgel el. piano). Det är avsiktligt målerisk musik, och tonsättaren använder välkända och något slitna manér för att åstadkomma önskade affekter av såväl vilsenhet, hunger och törst som frälsningsvisshet och tacksägelse. Verket avslutas med en koral (mel. sv. ps. 395), som även förekommer som c. f. inuti stycket. — »O Herre Jesus» och »Snart ibland de helga släkten» äro två nyutgivna motetter av Christian Nilsson. Av Albert Runbäck ha vi fått »Av himlens höjd» för 3-stämmig damkör och »Det brinner en stjärna» för 4-st. bl. kör, vilka båda i stilistiskt hänseende ansluter sig till tonsättarens tidigare produktion. »Av himlens höjd» rekommenderas gärna till dam- och barnkörer. — Därmed äro vi framme vid något som måste betraktas som en händelse i vårt kyrkomusikaliska liv: nestorn bland våra inhemska komponister överhuvudtaget, Hilding Rosenberg, har begåvat oss med fyra körkompositioner för kyrkligt bruk. Att en komponist med en så betydande musikalisk och andlig resning, (den kanske kunnigaste bland våra tonsättare), ägnar kyrkomusiken intresse, är värt att hälsas med stor glädje, och det är att hoppas att kyrkans musiker tacksamt tager emot gåvan, studerar den, och låter den bliva till musikalisk förnyelse. Rosenberg har tidigare visat att Bibeln utgör en stor inspirationskälla för honom. De nya körverken äro även de komponerade över bibliska texter (från Psaltaren och Jesaja) och ha följande namn: »Herren, min Gud, gör mitt mörker ljus», »Se, såsom en handsbredd», »Se, Gud är min frälsning» och »Om

I vänden om och ären stilla». Detta är värdefull musik, som ej är tillverkad i några av de stereotypa mallar, från vilka så mycket av vår nyskrivna kyrkomusik härrör sig. Kompositionerna äro fyllda av en inåtvänd religiös mysticism och äro till anläggningen övervägande polyfona. Körer rekommenderas att börja med de båda förstnämnda verken, vilkas tekniska svårigheter bör vara överkomliga för någorlunda ambitiösa körer med kunniga ledare. — En utmärkt liten motett av Vald. Söderholm är också nyutkommen. Den heter »Non nobis, Domine» och visar komponistens förmåga att omsmälta de lärdomar han inhämtat genom studier av gammal vokalpolyfoni. — Gunnar Thyrestam är en flitig man i kyrkomusikens tjänst. Tre nya motetter av hans hand har utkommit: »Påskhymn», »Bebådelsehymn» samt »O, Jesu Krist, dig till oss vänd». Särskilt »Påskhymn» anbefalles. Bebådelsehymnens inledningsackord äro exakt de samma som de som inleder variationssatsen i Dag Wiréns andra stråkkvartett, vilket naturligtvis inte på något vis har med värdebedömningen av Thyrestams komposition att göra. — Ivar Widén har satt musik till en text av biskop Brynolf: Supplicamus Jesu bone. — Tre dalakoraler, »Den signade dag», »I himmelen», och »Det dukas i himlarnas rike» har utgivits av David Wikander. — Utgivningen av samtliga ovan anmälda körkompositioner, utom Gudmundssons och Vikanders dalakoraler, har ombesörjts av Nord. Musikförlaget. För Dalakoralernas utgivning svarar Diakonistyrelsen. —

Ett nytt musikaliskt förslag i den, på sina håll, livligt debatterade introitusfrågan har utarbetats av Albert Runbäck: »Introitus för unison kör med orgel». (N. M.) Melodier finns till de stora kyrkliga högtidsdagarna och materialet är hämtat från den gammalkyrkliga tidegården, från 1914 års Missale och Vesperale samt från utgivarens egen produktion. Samlingen röjer självfallet utgivarens fina sinne för värdig liturgi och samlingen torde kunna tjänstgöra som ett slags praktisk »Einführung» i den *mera önskvärda* rena gregorianiken, som väl i alla fall även av utgivaren anses vara den riktigaste och skönaste liturgiska musik vi äger. Av körmusik skall här även omnämnas några utgivningar av äldre musik: Ett körpartitur, redigerat av Ingvar Sahlin, till kantaten »Hell morgonstjärna» (»Wie schön leuchtet») och en kör, »Vi tacka dig, Gud» ur kantat nr 29, båda av J. S. Bach. Det är gott och väl att sådana körpartiturer utgivas, men en fråga som många kyrkomusiker i stor villrådighet ställer sig är denna: »hur skall

jag få tag på orkestermaterialet?» Det borde göras någonting även för detta. Slutligen anmäles en körsättning av Mich. Praetorius: »Uppfaren är vår Herre Krist».

På Diakonistyrelsen har utkommit några solosånger av Torbj. Wikmark »Gud låter sina trogna här» (lämpl. för jordfästning), samt »Bön» och »Bröllopspsalm» (för vigslar). Den kyrkliga solosången är en svår genre, mycket svår!

Ny orgelmusik: Meditationer över en dalakoral av Anders Bond (Gehrmans), en romantisk koralfantasi över dalaversionen av »Den signade dag», musikaliskt gjort; en orgelkoral över samma melodi av Oskar Lindberg (N. M.); Fantasi över »Härlig är jorden» av Daniel Olsson (Gehrmans) och slutligen en modernt orienterad sonatin för orgel av Vald. Söderholm. Sonatinen har två korta och musikantiska allegrosatser åtskilda av ett stillsamt interludium på tre rader.

Lars Edlund.

En Skarahandbok.

Hilding Johansson: Hemsjömanualen. En liturgihistorisk studie. Lund 1950. Samlingar och studier till svenska kyrkans historia utg. av Hilding Pleijel, Lund, 24. Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag. Pris kr. 10:—.

Uppgiften att utgiva de medeltida liturgiska dokumenten är för den liturgiska forskningen synnerligen angelägen. Bristen på editioner försvårar i hög grad möjligheten att få grepp om den medeltida liturgiens utveckling.

Det är icke mycket som åtgjorts för att utge de talrika liturgiska dokumenten från svensk medeltid. På en punkt äro vi emellertid ganska lyckligt lottade nämligen beträffande våra vid medeltidens slut tryckta handböcker. År 1894 utgav J. A. Cederberg det 1522 tryckta Manuale seu exequiale secundum ritum ac consuetudinem alme ecclesie Aboensis. Professorn i kyrkorätt vid univer-